

*Κι αν τα πολλά ρητά των σοφών
διδάσκουν υποταγή, εγώ δε θα υποταχθώ.
Μα με το πνεύμα ανυποχώρητο,
αψηφισιά θα δείξω αδίστακτα στ' αστέρια.*

ADELAIDE CRAPSEY
Λίμνη Σάρανακ, 1913

Όταν το καλοκαίρι φτάνει στο Νορθ Γουντς, ο χρόνος αρχίζει να κυλάει πιο αργά. Κάποιες μέρες μάλιστα, σταματάει εντελώς. Ο ουρανός, που τον περισσότερο καιρό είναι γκριζος και χαμηλός, γίνεται μια γαλάζια θάλασσα τόσο απέραντη και λαμπερή που σε κάνει να παρατάς τη δουλειά σου όποια κι αν είναι –ν’ απλώνεις την μπουγάδα ας πούμε ή καθιστή στα σκαλιά τής πίσω πόρτας να καθαρίζεις καλαμπόκια– και να χαζεύεις. Οι ακρίδες χοροπηδάνε ανάμεσα στα κλαδιά των δέντρων κι η ζέστη κάνει πηχτό τον αέρα, βαρύ και γλυκό να μοσχοβολάει ρετσίνοι.

Στέκομαι στη βεράντα του Γκλένμορ, του καλύτερου ξενοδοχείου σ’ όλη τη λίμνη Μπιγκ Μουζ και λέω από μέσα μου πως σήμερα (Πέμπτη, 12 Ιουλίου 1906) είναι μια τέτοια μέρα. Ο χρόνος έχει σταματήσει, η ομορφιά κι η γαλήνη τούτου του τέλειου απομεσήμερου δε θα χαθούν ποτέ. Οι πελάτες που έχουν ανέβει από τη Νέα Υόρκη θα

παίζουν για πάντα κροκέ στο γκαζόν, ντυμένοι στα λευκά. Η γριά κυρία Έλις θα κάθεται αιώνια στη βεράντα και θα χτυπάει με το μπαστούνη της τα κάγκελα για να της πάμε κι άλλη λεμονάδα. Τα παιδιά των γιατρών και των δικηγόρων που ήρθαν από τη Γιούτικα, τη Ρόουμ και τη Σίρακιουζ θα τρέχουν για πάντα στο δάσος με γέλια και τσιρίδες, πρησμένα απ' τα πολλά παγωτά.

Το πιστεύω. Μ' όλη μου την καρδιά. Επειδή ξέρω καλά να λέω ψέματα στον εαυτό μου.

Μέχρι που έρχεται η Έιντα Μπούτσαρντ και μου πιάνει το χέρι. Κι η κυρία Μόρισον, η σύζυγος του διευθυντή, περνάει δίπλα μας και πάει να σταθεί στο κεφαλόσκαλο. Άλλη φορά, θα μας είχε καρπαζώσει που τεμπελιάζουμε. Τώρα δείχνει να μην αντιλαμβάνεται καν την παρουσία μας. Στέκεται εκεί με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος. Τα μάτια της, γκριζα κι ανήσυχα, καρφώνονται στην αποβάθρα. Και το ατμόπλοιο που είναι δεμένο εκεί.

«Το Ζίλφα δεν είναι, Μάτι;» ρωτάει ψιθυριστά η Έιντα. «Έκαναν έρευνα στο βυθό της λίμνης, ε;»

Της σφίγγω το χέρι.

«Δε νομίζω. Μου φαίνεται πως επιθεωρούσαν την όχθη. Η μαγείρισσα λέει πως εκείνο το ζευγάρι θα χάθηκε στο δάσος. Δεν μπόρεσαν να βρουν το δρόμο της επιστροφής μέσα στο σκοτά-

δι και πέρασαν τη νύχτα κάτω από κάποιο πεύκο. Έτσι απλά».

«Μάτι, φοβάμαι. Εσύ;»

Δεν της απαντάω. Εγώ δε φοβάμαι, όχι ακριβώς, μα νιώθω παράξενα. Δεν μπορώ να το εξηγήσω αυτό που νιώθω, κάποιες φορές δε βρίσκω τις κατάλληλες λέξεις. Έχω διαβάσει όλες σχεδόν τις λέξεις στο Λεξικό Γουέμπστερ, μα είναι φορές που δε βρίσκω τη σωστή λέξη.

Τούτη τη στιγμή θέλω μια λέξη που να περιγράφει αυτό που νιώθεις –αυτό το παγερό συναίσθημα βαθιά μέσα σου που σ' αρρωσταίνει– όταν ξέρεις ότι συμβαίνει κάτι που θα σ' αλλάξει κι εσύ δεν το θέλεις, μα δεν μπορείς να το εμποδίσεις. Και για πρώτη σου φορά ξέρεις, το ξέρεις καλά, πως τώρα πια θα υπάρχει ένα πριν κι ένα μετά από τούτη τη στιγμή. Κι ότι εσύ δε θα είσαι πια ο ίδιος άνθρωπος. Ποτέ πια.

Θαρρώ πως έτσι πρέπει να ένιωσε κι η Εύα όταν δάγκωσε το μήλο. Ή ο Άμλετ όταν είδε το φάντασμα του πατέρα του. Ή ο μικρός Ιησούς όταν κάποιος τον έβαλε κάτω και του είπε πως τελικά ο μπαμπάς του δεν ήταν μαραγκός.

Ποια λέξη περιγράφει αυτό το συναίσθημα; Αυτό το κράμα επίγνωσης φόβου κι απώλειας; Φοβερία; Πανικοβλησία; Κακαίσθημα;

Έτσι όπως στέκομαι σ' εκείνη τη βεράντα κά-

τω από τον αψεγάδιαστο ουρανό, κι οι μέλισσες ζουζουνίζουν στα τριαντάφυλλα κι ένας σπίνος κε-
λαηδάει γλυκά πέρα στα πεύκα, λέω από μέσα
μου πως η Έιντα ήταν ανέκαθεν μια φοβητσιάρα
κοτούλα που ανησυχεί με το παραμικρό. Τίποτα
κακό δεν μπορεί να συμβεί στο Γκλένμορ μια τέ-
τοια υπέροχη μέρα.

Και τότε βλέπω τη μαγείρισσα να έρχεται τρέ-
χοντας από την αποβάθρα, σταχτιά και με κομ-
μένη την ανάσα και τη φούστα της σηκωμένη,
και μονομιάς καταλαβαίνω πως κάνω λάθος.

«Μάτι, άνοιξε τη σάλα!» φωνάζει αδιαφορώ-
ντας για τους πελάτες. «Γρήγορα, κορίτσι μου!»

Μόλις που την ακούω. Το βλέμμα μου έχει καρ-
φωθεί στον κύριο Κραμπ, το μηχανικό του Ζίλφα.
Ανεβαίνει το δρομάκι κρατώντας μια κοπέλα στην
αγκαλιά του. Το κεφάλι της κουνιέται σαν σπα-
σμένο λουλούδι. Νερά στάζουν από τη φούστα της.

«Αχ, Μάτι, κοίταξέ τη! Χριστέ μου, Μάτι, κοί-
ταξέ τη!» λέει η Έιντα και χουφτώνει σφιχτά την
ποδιά της.

«Σουτ, Έιντα. Απλώς έχει βραχεί. Χάθηκαν στη
λίμνη και... και τουμπάρισε η βάρκα και βγήκαν
κολυμπώντας στην όχθη και... και πρέπει να λιπο-
θύμησε».

«Αχ, Θεέ μου!» λέει η κυρία Μόρισον και φέρ-
νει τις παλάμες της στο στόμα της.

«Μάτι! Έιντα! Τι στέκεστε έτσι σαν χαζές;» γρυλίζει η μαγείρισσα ανεβάζοντας το βαρύ κορμί της στα σκαλιά. «Μάτι, άνοιξε το άδειο δωμάτιο δίπλα στη σάλα. Κλείσε τα παντζούρια και στρώσε μια παλιά κουβέρτα στο κρεβάτι. Έιντα, φτιάξε καφέ και μερικά σάντουιτς. Στο ψυγείο έχει ζαμπόν και λίγο κοτόπουλο. Εμπρός, κουνηθείτε!»

Στη σάλα κάτι παιδάκια παίζουν κρυφτό. Τα διώχνω και ξεκλειδώνω την πόρτα μιας μικρής κρεβατοκάμαρας που χρησιμοποιούν οι οδηγό των λεωφορείων και οι καπετάνιοι των πλοίων όταν ο καιρός είναι κακός και δεν μπορούν να ταξιδέψουν. Τη στιγμή που στρώνω την παλιά κουβέρτα, εμφανίζεται ο κύριος Κραμπ. Έχω φέρε και μαξιλάρι κι ένα πάπλωμα. Θα είναι παγωμένη ως το κόκαλο, αφού κοιμήθηκε με βρεγμένα ρούχα στο δάσος.

Ο κύριος Κραμπ την ξαπλώνει στο κρεβάτι. Η μαγείρισσα της τεντώνει τα πόδια και της βάζει ένα μαξιλάρι κάτω από το κεφάλι. Έρχονται κι οι Μόρισον. Πίσω τους κι ο κύριος Σπέρι, ο ιδιοκτήτης του Γκλένμορ. Κοιτάζει την κοπέλα, γλομιάζει και βγαίνει από το δωμάτιο.

«Θα φέρω μια θερμοφώρα και τσάι και... και κονιάκ», λέω, και κοιτάζω μια τη μαγείρισσα, μια την κυρία Μόρισον κι ύστερα ένα κάδρο στον τοί-

χο. Κοιτάζω οπουδήποτε αλλού εκτός από την κοπέλα. «Να το κάνω; Να φέρω κονιάκ;»

«Σώπα, Μάτι. Είναι αργά πια για τέτοια», λέει η μαγείρισσα.

Τότε αναγκάζω τον εαυτό μου να κοιτάξει την κοπέλα. Τα μάτια της είναι θαμπά, άδεια. Η επιδερμίδα της έχει πάρει το χρώμα του μοσχάτου κρασιού. Στο κούτελο έχει μίαν άσχημη πληγή και τα χείλη της είναι σκισμένα. Χθες, καθόταν μόνη της στη βεράντα και τραβολογούσε το στρίφωμα της φούστας της. Της πήγα ένα ποτήρι λεμονάδα γιατί έκανε ζέστη κι εκείνη είχε άσχημη όψη. Δεν της το χρέωσα. Έδειχνε να μην έχει και πολλά λεφτά.

Πίσω μου, η μαγείρισσα ξεψαχνίζει τον κύριο Κραμπ.

«Τι απέγινε εκείνος που ήταν μαζί της; Ο Καρλ Γκραμ;»

«Ούτε ίχνος. Για την ώρα τουλάχιστον. Βρήκαμε τη βάρκα. Την είχαν τουμπάρει. Στο Νότιο Κόλπο».

«Πρέπει να ειδοποιήσω τους δικούς της», λέει η κυρία Μόρισον. «Μένουν στο Όλμπανι».

«Μόνο ο άντρας, ο Γκραμ, ήταν από κει», λέει η μαγείρισσα. «Η κοπέλα έμενε στο Σάουθ Ότσελικ. Το είδα στο βιβλίο πελατών».

«Θα πάρω το τηλεφωνικό κέντρο», αποκρίνε-

ται η κυρία Μόρισον κουνώντας το κεφάλι. «Θα ζητήσω να με συνδέσουν με κανένα μαγαζί ή ξενοδοχείο εκεί πέρα. Κάποιον τέλος πάντων που να μπορεί να ειδοποιήσει την οικογένειά της. Και τι στην ευχή να τους πω; Αχ, τη φτωχή τη μάνα της!» Κολλάει ένα μαντίλι στα μάτια της και φεύγει βιαστικά.

«Πριν τελειώσει τούτη η μέρα θα κάνει κι άλλο τηλεφώνημα», λέει η μαγείρισσα. «Όσοι δεν ξέρουν κολύμπι, δεν έχουν δουλειά στη λίμνη, αν θέλετε τη γνώμη μου».

«Πολύ σίγουρος για τον εαυτό του εκείνος ο τύπος», λέει ο κύριος Μόρισον. «Τον ρώτησα αν ξέρει από βάρκες και μου είπε ναι. Μόνο ένας χαζός πρωτευουσιάνος θα τα κατάφερνε να τουμπάρει μια βάρκα με τέτοια κάλμα...» Λέει κι άλλα, μα δεν τον ακούω. Νιώθω σαν να μου σφίγγουν με σιδερένια μέγγενη το στήθος. Κλείνω τα μάτια και προσπαθώ να πάρω βαθιές ανάσες, αλλά αυτό με κάνει χειρότερα. Πίσω από τα κλειστά μου βλέφαρα βλέπω ένα πάκο γράμματα δεμένο με γαλάζια κορδέλα. Που βρίσκεται κάτω απ' το στρώμα μου. Που ορκίστηκα να τα κάψω. Βλέπω τη διεύθυνση στο πάνω πάνω γράμμα: *Τσέστερ Ζιλέτ, Μέιν Στριτ 17α, Κόρτλαντ, Νέα Υόρκη.*

Η μαγείρισσα με διώχνει μακριά από τη νεκρή.
«Μάτι, κλείσε τα παντζούρια όπως σου είπα»,

λέει. Σταυρώνει τα χέρια της Γκρέις Μπράουν στο στήθος της και της κλείνει τα μάτια. «Στην κουζίνα έχουμε καφέ. Και σάντουιτς», λέει στους άντρες. «Θέλετε να φάτε κάτι;»

«Θα πάρουμε κάτι μαζί μας, κυρία Χένεσι», της απαντάει ο κύριος Μόρισον. «Θα ξαναβγούμε στη λίμνη, μόλις βρει στο τηλέφωνο το σερίφη ο κύριος Σπέρι. Θα τηλεφωνήσει και στους Μάρτιν, να έχουν το νου τους. Και στους Χίγκμπι, και στα άλλα θέρετρα. Μήπως δηλαδή αυτός ο Γκραμ τα κατάφερε να βγει στην όχθη και χάθηκε στο δάσος».

«Δεν τον λένε Καρλ Γκραμ αλλά Τσέστερ... Τσέστερ Ζιλέτ», μου ξεφεύγει.

«Πώς το ξέρεις, Μάτι;» με ρωτάει η μαγείρισσα. Έχουν γυρίσει όλοι και με κοιτάζουν.

«Θαρρώ πως άκουσα εκείνη να τον φωνάζει έτσι», ψελλίζω κατατρομαγμένη. Η μαγείρισσα στενεύει τα μάτια.

«Μάτι, μήπως είδες κάτι; Μήπως ξέρεις κάτι που πρέπει να μας το πεις;»

Τι είχα δει; Πάρα πολλά. Τι ήξερα; Μόνο πως η γνώση έχει πολύ μεγάλο τίμημα. Η κυρία Γουίλκοξ, η δασκάλα μου, μου έχει διδάξει πάρα πολλά. Αυτό γιατί δε μου το έμαθε;

στρυφ-νός

Η μικρότερη αδελφή μου η Μπεθ, που είναι πέντε χρόνων, όταν μεγαλώσει θα γίνει σίγουρα περαματάρης στο ποτάμι και θα φωνάζει προειδοποιησεις πως το ρεύμα κατεβάζει κορμούς δέντρων. Τόσο δυνατά πνευμόνια έχει.

Ήταν ένα ανοιξιάτικο πρωινό. Τέλη του Μάρτη. Δεν πάνε καν τέσσερις μήνες. Είχαμε αργήσει για το σχολείο, είχαμε δουλειές ακόμα να κάνουμε στο σπίτι, μα της Μπεθ δεν της καιγόταν καρφί. Αδιαφορούσε για το χυλό από καλαμποκάλευρο που της είχα φτιάξει και χάλαγε τον κόσμο τραγουδώντας λες κι ήταν καμιά πριμαντόνα που είχε έρθει από την όπερα για να τραγουδήσει σε κάποιο από τα ξενοδοχεία. Μόνο που καμιά πριμαντόνα της όπερας δεν τραγούδησε ποτέ το «Βιάσου, Χάρι, βιάσου». Απ' όσο ξέρω τουλάχιστον.

*Βιάσου, Χάρι, Ντικ και Τζο,
τον κουβά σας πάρτε κι άντε για νερό.
Κι αν ο μάγειρας φωνάζει «φαγητό!»
τρέξτε πριν τελειώσει το ψητό...*

«Σώπα τώρα, Μπεθ, και φάε το χυλό σου», τη μάλωσα καθώς προσπαθούσα να συμμαζέψω σε κοτσίδα τα μαλλιά της. Εκείνη όμως δε μου 'δωσε σημασία, δεν τραγουδούσε για μένα ούτε για κανέναν άλλον από μας. Τραγουδούσε στην κουνιστή πολυθρόνα που στεκόταν ακίνητη δίπλα στη σόμπα, στον άδειο κιούρτο που κρεμόταν δίπλα στην πόρτα της αποθήκης. Τραγουδούσε για να γεμίσει όλους τους άδειους χώρους του σπιτιού μας, τραγουδούσε για να διώξει τη σιωπή. Τα περισσότερα πρωινά δε μ' ένοιαζε η φασαρία που έκανε, αλλά εκείνη τη μέρα είχα να μιλήσω στον μπαμπά για κάτι πολύ σημαντικό, κι ήμουν όλο νεύρα. Ήθελα λοιπόν την ησυχία μου. Ήθελα να τα βρει όλα εντάξει ο μπαμπάς όταν θα ερχόταν, και να είναι όλες φρόνιμες, για να είναι κι αυτός ήσυχος και να μ' ακούσει με καλή διάθεση.

*Μαύρη η μελάσα, πέτρα το παξιμάδι,
το τσάι σαν τις κάλτσες σου βρομάει.
Ξινίσαν τα φασόλια, έπηξ' ο χυλός.
Στο δάσος λοιπόν, όλοι εμπρός!*

Η πόρτα της κουζίνας άνοιξε με βρόντο και μπήκε η Λου, έντεκα χρόνων πια, σέρνοντας μια καρδάρα γάλα. Είχε ξεχάσει να βγάλει τις γαλότσες της και γέμιζε το πάτωμα με κοπριά.

Σφίξτε τα ζωνάρια και δρόμο, εμπρός!

«Σε παρακαλώ, Μπεθ!» της είπα κι έδεσα την κοτσίδα της με μια κορδέλα. «Λου, πρόσεχε τις γαλότσες σου!»

Ακονίστε το τσεκούρι για τα δέντρα τα σκληρά!

«Τι είπες, Ματ; Δε σ' ακούω», αποκρίθηκε η Λου. «Σκάσε πια κι εσύ!» ούρλιαξε και βούλωσε με την παλάμη της το στόμα της Μπεθ.

Εκείνη τσίριξε κι άρχισε να χτυπιέται στην καρέκλα που τουμπάρισε και χτύπησε την καρδάρα. Γάλα και Μπεθ βρέθηκαν στο πάτωμα. Η Μπεθ άρχισε να κλαίει δυνατά, η Λου να φωνάζει, κι εγώ ευχόμουν να ήταν εκεί η μητέρα μου. Όπως κάνω κάθε μέρα. Εκατό φορές τη μέρα τουλάχιστον.

Όταν ζούσε η μαμά, μπορούσε να ετοιμάζει πρωινό για εφτά ανθρώπους, ν' ακούει τα μαθήματά μας, να μπαλώνει τα παντελόνια του μπαμπά, να μας ετοιμάζει τα κλειδοπίνακά μας με το μεσημεριανό

φαγητό, να χτυπάει το γάλα και ν' ανοίγει φύλλο. Όλα μαζί ταυτόχρονα, και χωρίς να υψώσει στιγμή τη φωνή της. Εγώ είμαι τυχερή όταν καταφέρνω να μην κάψω το χυλό και να μην αφήσω την Μπεθ και τη Λου να σφαχτούν.

Η Άμπι, δεκατεσσάρων χρόνων, μπήκε κουβαλώντας τέσσερα καφετιά αυγά στην ποδιά της. Τα βάλε προσεκτικά σ' ένα μπολ στο ντουλάπι κι ύστερα κοίταξε τη σκηνή.

«Ο μπαμπάς έχει τα γουρούνια μόνο. Θα 'ρθει σύντομα», είπε.

«Μπεθ, ο μπαμπάς θα σου μαυρίσει τον κώλο», είπε η Λου.

«Το δικό σου θα μαυρίσει, που είπες κώλο!» της απάντησε εκείνη, ρουφώντας τη μύτη της.

«Τώρα το είπες κι εσύ. Θα φας διπλό ξύλο».

Η Μπεθ άρχισε να κλαίει ξανά με ουρλιαχτά.

«Αρκετά κι οι δυο σας!» ούρλιαξα, τρομοκρατημένη απ' την ιδέα πως θα βγαζε ο μπαμπάς τη ζωστήρα του και θα τους μελάνιαζε τα πόδια. «Κανείς δε θα φάει ξύλο. Φέρτε τον Μπάρνι».

Η Μπεθ κι η Λου έτρεξαν στη σόμπα κι έβγαλαν σέρνοντας από πίσω της τον ταλαίπωρο τον Μπάρνι. Το γέρικο κυνηγόσκυλο του μπαμπά είναι κουτσό και τυφλό. Κατουριέται εκεί που κοιμάται. Ο θείος Βέρνον λέει πως ο μπαμπάς πρέπει να τον πάει πίσω από τον αχυρώνα και να τον

σκοτώσει με το τουφέκι. Ο μπαμπάς λέει πως προτιμάει να σκοτώσει το θείο Βέρνον.

Η Λου έστησε τον Μπάρνι πάνω από τη λιμνούλα με το γάλα. Εκείνος δεν το έβλεπε αλλά το μύριζε, κι άρχισε να το γλείφει λαίμαργα. Είχε μήνες να γευτεί γάλα. Το ίδιο κι εμείς. Το χειμώνα οι γελάδες στερεύουν. Μια απ' αυτές όμως είχε μόλις αρχίσει να κατεβάζει γάλα, για πρώτη φορά μετά από μήνες. Σε λίγο θα είχαμε μπόλικο γάλα. Ός τα τέλη του Μάη ο στάβλος θα ήταν γεμάτος μοσχαρακία κι ο μπαμπάς θα 'φευγε νωρίς κάθε πρωί για να μοιράσει γάλα, κρέμα και βούτυρο στα ξενοδοχεία και τα θέρετρα. Σήμερα όμως, αυτή η μοναδική καρδάρα ήταν όλο το γάλα που είχαμε εδώ και πολύ καιρό, και σίγουρα θα περίμενε ο μπαμπάς να δει λίγο από δαύτο στο χυλό του.

Ο Μπάρνι καθάρισε το περισσότερο γάλα. Το υπόλοιπο το μάζεψε με μια πατσαβούρα η Άμπι. Η Μπεθ έδειχνε λίγο μουσκεμένη και ο χώρος κάτω από την καρέκλα της ήταν πιο καθαρός από το υπόλοιπο πάτωμα, αλλά έλπιζα πως ο μπαμπάς δε θα το πρόσεχε. Στην καρδάρα είχαν μείνει πέντ'-έξι πόντοι γάλα. Το αβγάτιστα με λίγο νερό και το έβαλα σ' ένα κανάτι δίπλα στο μπολ με το χυλό του. Για το βραδινό του θα περίμενε ίσως λίγη γλυκιά κρέμα, μια που οι κότες μας είχαν δώσει τέσσερα αυγά – αλλά γι' αυτό θ' ανησυχούσα αργότερα.

«Ματ, θα το καταλάβει ο μπαμπάς», είπε η Λου.
«Πώς; Θα του το πει ο Μπάρνι;»

«Όταν ο Μπάρνι πίνει γάλα, κλάνει φριχτά».

«Λου, επειδή περπατάς σαν αγόρι και ντύνεσαι σαν αγόρι, δε σημαίνει πως πρέπει να μιλάς και σαν αγόρι. Της μαμάς δε θα της άρεσε καθόλου», αποκρίθηκα.

«Ε, η μαμά δεν είναι πια εδώ, κι εγώ θα μιλάω όπως γουστάρω».

Η Άμπι που ξέπλενε την πατσαβούρα στο νεροχύτη γύρισε μ' ένα τίναγμα.

«Σιωπή, Λου!» φώναξε. Μας τρόμαξε, γιατί αυτή δε φωνάζει ποτέ. Δεν έκλαψε καν στην κηδεία της μαμάς, αν και λίγες μέρες μετά τη βρήκα στο δωμάτιο του μπαμπά να σφίγγει μια τενεκεδένια φιγούρα της μαμάς τόσο πολύ, που της είχε κόψει το χέρι. Η Άμπι μας είναι σαν φουστάνι που το έπλυνες και το κρέμασες να στεγνώσει το μέσα έξω, χωρίς να φαίνονται τα χρώματά του. Η Λου μας είναι το ακριβώς ανάποδο.

Ενώ καβγάδιζαν, ακούσαμε πατημασιές στην τζαμαρία που είναι πίσω από την κουζίνα. Ο καβγάς σταμάτησε μονομιάς. Νομίσαμε πως ήταν ο μπαμπάς. Ύστερα όμως ακούσαμε ένα χτύπημα κι ένα σούρσιμο και καταλάβαμε πως ήταν ο Τόμι Χάμπαρντ, το μόνιμα πεινασμένο γειτονόπουλο.

«Ξύνεσαι, Τομ;» του φώναξα.

«Όχι, Ματ».

«Έλα τότε να φας πρωινό. Μα πλύνε τα χέρια σου πρώτα».

Την τελευταία φορά που τον έβαλα μέσα να φάει, μας γέμισε ψείρες. Ο Τόμι έχει έξι αδέρφια. Μένουν στο δρόμο του Άνκας, όπως κι εμείς, αλλά λίγο πιο πάνω, σ' ένα σαραβαλιασμένο σανιδένιο σπίτι. Το χωράφι τους χωρίζει το δικό μας από των Λούμης. Δεν έχουν μπαμπά ή έχουν πολλούς μπαμπάδες, ανάλογα με τον ποιον ακούς να σου μιλάει. Η μητέρα του Τόμι, η Έμι, κάνει ό,τι μπορεί καθαρίζοντας δωμάτια στα ξενοδοχεία και πουλώντας τις μικρές ζωγραφιές της στους τουρίστες, μα δε βγάζει αρκετά. Τα παιδιά της είναι πάντα πεινασμένα. Το σπίτι της είναι παγωμένο. Δεν μπορεί να πληρώσει τους φόρους της.

Ο Τόμι μπήκε μέσα. Κρατούσε απ' το χέρι και μιαν απ' τις αδελφές του. Τους κοίταξα. Ο χυλός που είχε μείνει στο κατσαρόλι ήταν λίγος, κι ο μπαμπάς δεν είχε φάει ακόμα.

«Ήρθα να φέρω την Τζένι», βιάστηκε να πει ο Τόμι. «Εγώ δεν πεινάω».

Η Τζένι φορούσε ένα λεπτό μπαμπακερό φουστάνι κι από πάνω ένα αντρικό μάλλινο πουκάμισο. Οι άκρες του σέρνονταν στο πάτωμα. Το φουστάνι μόλις που της έφτανε στα γόνατα. Ο Τόμι δε φορούσε πανωφόρι.

«Έχουμε άφθονο φαγητό, Τόμι», του απάντησα.

«Να φάει αυτή το δικό μου», είπε η Λου κι έσπρωξε το μπολ της. «Τη σιχάθηκα τούτη την αηδία». Παράξενο τρόπο είχε να δείχνει την καλοσύνη της η αδελφή μου.

«Μακάρι να σ' ακούσει ο μπαμπάς», της είπε η Άμπι. «Θα σε μάθει αυτός».

Η Λου της έβγαλε τη γλώσσα που ήταν πασαλειμμένη χυλό. Η Άμπι μου φάνηκε έτοιμη να τη χαστουκίσει, μα ευτυχώς βρισκόταν ανάμεσά τους το τραπέζι.

Οι πάντες είχαν σιχαθεί το χυλό από καλαμποκάλευρο. Το ίδιο κι εγώ. Τον τρώγαμε βδομάδες τώρα, πρωί και μεσημέρι, με λίγη ζάχαρη σφενδαμιού. Το βράδυ τρώγαμε τηγανίτες με τα τελευταία από τα μήλα κομπόστα του φθινοπώρου. Ή μπιζελόσουπα που μέσα της βράζαμε ένα παλιό κόκαλο από μπούτι που είχε γίνει πια κάτασπρο. Πολύ θα θέλαμε λίγο κορν μπιφ ή κοτόπουλο με γαλέτα, αλλά σχεδόν όλα όσα είχαμε φυλάξει στο κελάρι μας το Σεπτέμβρη, τώρα είχαν τελειώσει. Το τελευταίο ελαφίσιο κρέας το φάγαμε το Γενάρη. Το ίδιο και το ζαμπόν και το μπέικον. Κι από τα δυο βαρέλια παστό χοιρινό που είχαμε βάλει, το ένα χάλασε. Εγώ έφταιγα γι' αυτό. Ο μπαμπάς είπε πως δεν του έβαλα αρκετό αλάτι. Το φθινόπωρο σφάζαμε έναν κόκορα και

στη συνέχεια τέσσερις κότες. Μας είχαν απομείνει μονάχα δέκα πουλιά, κι ο μπαμπάς δεν ήθελε να τα αγγίζουμε καθώς μας έδιναν πού και πού κανένα αυγό, και μόλις ερχόταν το καλοκαίρι θα μας έδιναν περισσότερα αυγά – και κοτόπουλα.

Τα πράγματα δεν ήταν έτσι όσο ζούσε η μαμά. Εκείνη τα κατάφερνε να τρώμε καλά όλο το χειμώνα, και να έχουμε φαγητό ακόμα και την άνοιξη. Εγώ δεν τη φτάνω με τίποτα – κι η Λου δεν παύει να μου το θυμίζει αυτό. Ούτε και ο μπαμπάς. Όχι δηλαδή πως αυτός μου μιλάει όπως η Λου, αλλά φτάνει η έκφραση που παίρνει όταν κάθεται να φάει και βλέπει κάθε μέρα χυλό από καλαμποκάλευρο.

Την Τζένι Χάμπαρντ όμως δεν την πείραξε καθόλου. Με κοίταζε υπομονετικά με τα μεγάλα της μάτια καθώς πασπάλιζα με ζάχαρη σφενδαμιού τα αποφάγια της Λου και της έσπρωχνα το μπολ. Του Τομ του έβαλα λίγο χυλό από το κατσαρόλι. Όσο δηλαδή μπορούσα, για να μη λείψει του μπαμπά.

Η Άμπι ήπια μια γουλιά τσάι και με κοίταξε.

«Μίλησες με τον μπαμπά;»

Έκανα όχι με το κεφάλι. Στεκόμουν πίσω από τη Λου και προσπαθούσα να συμμαζέψω τα μαλλιά της. Ήταν πολύ κοντά για κοτσίδες, μόλις που της έφταναν ως το σαγόνι. Τα είχα κόψει μετά τα

Χριστούγεννα, με το ψαλίδι της μαμάς. Τότε που έφυγε ο αδελφός μας ο Λότον.

«Θα του μιλήσεις;»

«Για ποιο πράγμα;» πετάχτηκε η Μπεθ.

«Μη σε νοιάζει. Τελείωσε το πρωινό σου», της απάντησα.

«Τι, Ματ; Για τι να του μιλήσεις;»

«Μπεθ, αν η Μάτι ήθελε να το ξέρεις, θα σ' το 'λεγε», της είπε η Λου.

«Ούτ' εσύ το ξέρεις».

«Το ξέρω».

«Μάτι, γιατί το είπες στη Λου και δε μου το λες κι εμένα;» κλαψούρισε η Μπεθ.

«Γιατί εσύ δεν ξέρεις να σωπαίνεις», της απάντησε η Λου.

Αυτό προκάλεσε καινούργιο καβγά. Τα νεύρα μου έγιναν κουρέλια.

«Μπεθ, σταμάτα τις κλάψες!» φώναξα.

«Ματ, διάλεξες λέξη για σήμερα;» με ρώτησε η Άμπι, που ήταν πάντα η ειρηνοποιός μας. Ευγενική και ήρεμη. Απ' όλες, αυτή έμοιαζε περισσότερο στη μητέρα μας.

«Αχ, Μάτι, να τη διαλέξω εγώ; Μπορώ;» με ικέτευε η Μπεθ. Κατέβηκε από την καρέκλα κι έτρεξε στο καθιστικό. Εκεί φύλαγα το πολύτιμο λεξικό μου, μαζί με τα βιβλία που δανειζόμουν και την έκδοση των Αμερικανών Κλασικών της μη-

τέρας και μερικά παλιά περιοδικά *Peterson's Magazine*, που μας είχε δώσει η θεία Τζόσι επειδή, όπως έλεγε το σημείωμα του εκδότη, «είναι ένα από τα ελάχιστα περιοδικά κατάλληλα για οικογένειες με κορίτσια».

«Μπεθ, μπορείς να φέρεις εσύ το λεξικό», της φώναξα, «αλλά θ' αφήσεις τη Λου να διαλέξει τη λέξη».

«Εγώ δεν παίζω μωρουδίστικα παιχνίδια», είπε γκρινιάρικα η Λου.

«Πρόσεχε πώς μιλάς, Λου», μούγκρισα. Μ' εκνεύριζε το βρόμικο στόμα της, η βρόμικη φόρμα της κι η κοπριά που είχε κουβαλήσει μέσα. Όλα μαζί.

Η Μπεθ ακούμπησε στο τραπέζι της κουζίνας το λεξικό, σαν να 'ταν φτιαγμένο από χρυσάφι.

«Διάλεξε τη λέξη», της είπα. «Η Λου δε θέλει». Εκείνη γύρισε προσεκτικά μερικές σελίδες, τις ξανάφερε μπροστά, κι ύστερα ακούμπησε το δάχτυλό της σε μιαν αριστερή σελίδα.

«Σσσ... στρρρ... στρυ...»

«Δεν καταλαβαίνω. Διάβασε ένα ένα τα γράμματα».

«Σίγμα, ταυ, ρο, ύψιλον, φι, νι, όμικρον και σίγμα τελικό».

«Στρυφνός», είπα. «Τόμι, τι σημαίνει;»

Ο Τόμι κρυφοκοίταξε το λεξικό.

«Αυτός που είναι δύστροπος... ιδιότροπος», αποκρίθηκε, «αυστ... αυστηρός».

«Τέλειο δεν είναι;» είπα. «Στρυφνός», επανέλαβα, απολαμβάνοντας τα τρία αρχικά σύμφωνα στα δόντια μου. Μια καινούργια λέξη. Ένα άψογο μαργαριτάρι για να το παίξω στην παλάμη μου κι ύστερα να το κρύψω, να το αποθησαυρίσω. «Εσύ τώρα, Τζέني. Μπορείς να φτιάξεις μια πρόταση μ' αυτή τη λέξη;»

Η Τζέني δαγκώθηκε.

«Σημαίνει κι “ανάποδος”;» ρώτησε.

Κούνησα το κεφάλι.

Εκείνη ζάρωσε το μέτωπό της και είπε:

«Η μαμά ήταν στρυφνή όταν με κοπάνησε με το τηγάνι επειδή της αναποδογύρισα το μπουκάλι με το ούισκι της».

«Σε κοπάνησε με το τηγάνι;» τη ρώτησε με γουρλωμένα μάτια η Μπεθ. «Γιατί;»

«Επειδή είχε τα νεύρα της», είπε η Άμπι.

«Επειδή ήταν πιωμένη», αποκρίθηκε η Τζέني κι έγλειψε το κουτάλι της.

Η Τζέني Χάμπαρντ είναι μόλις έξι χρόνων, αλλά στο Νορθ Γουντς τα παιδιά μεγαλώνουν γρήγορα. Ή δε μεγαλώνουν καθόλου.

«Η μαμά σου πίνει ούισκι;» ρώτησε η Μπεθ. «Οι μαμάδες δεν πρέπει να πίνουν ούισκι».

«Έλα, Μπεθ, πάμε να φύγουμε. Θ' αργήσου-

με», μπήκε στη μέση η Άμπι και τη σήκωσε από το τραπέζι.

«Ματ, δε θα 'ρθεις;» με ρώτησε η Μπεθ.

«Σε λίγο».

Μάζεψαν τα βιβλία και τα κλειδοπίνακά τους. Η Άμπι φόρεσε με το ζόρι στις μικρές το πανωφόρι τους. Ο Τόμι κι η Τζένι έτρωγαν σιωπηλοί. Η πόρτα της αποθήκης έκλεισε με βρόντο. Ησυχία βασιλέψε, για πρώτη φορά απ' το πρωί. Κι ύστερα:

«Ματ, έλα δω μια στιγμή».

«Τι είναι, Λου; Έχω πολλές δουλειές».

«Έλα, σου λέω!»

Πέρασα στο υπόστεγο κι είδα τη Λου να στέκεται κρατώντας το καλάμι για το ψάρεμα του Λότον.

«Τι κάνεις εκεί, Λου;»

«Δεν μπορώ να ξαναφάω χυλό», μου είπε. Μ' έπιασε από τ' αυτί, μου τράβηξε το κεφάλι πιο κοντά της και με φίλησε στο μάγουλο. Απότομα, κοφτά. Με τύλιξε η μυρωδιά της – καπνός από ξύλα, μυρωδιά αγελάδας κι απ' το ρετσίνι του έλατου που μασούσε πάντα. Η πόρτα βρόντηξε ξανά κι εξαφανίστηκε.

Οι άλλες μου αδελφές μοιάζουν όπως κι εγώ της μητέρας μας. Καστανά μάτια. Καστανά μαλλιά. Η Λου μοιάζει του μπαμπά. Κι ο Λότον επίσης. Μαύρα σαν κάρβουνο μαλλιά, γαλανά μάτια. Η Λου έχει και τους τρόπους του μπαμπά. Συνέ-

χεια οργισμένη πια. Απ' όταν πέθανε η μαμά κι έφυγε ο Λότον.

Όταν γύρισα στην κουζίνα, ο Τόμι έξυνε τόσο δυνατά με το κουτάλι του το μπολ, που είπα πως θα του 'βγαζε ακόμα και το χρώμα. Εγώ είχα φάει ελάχιστες κουταλιές απ' το χυλό μου.

«Τομ, φάε και το δικό μου», είπα σπρώχνοντας το μπολ μου προς το μέρος του. «Δεν πεινάω, κι είναι κρίμα να πάει χαμένο». Βούλωσα το νεροχύτη, έριξα ζεστό νερό απ' το βραστήρα, πρόσθεσα και λίγο κρύο με την αντλία, κι άρχισα να πλένω τα πιάτα. «Πού είναι τα υπόλοιπα αδέρφια σας;»

«Η Σούζι κι ο Μίλι πήγαν στου Γουίβερ. Ο Μίρτον κι η Κλάρα στο ξενοδοχείο. Μπας και βρουν τίποτα».

«Το μωρό πού είναι;»

«Με τη Σούζι».

«Δεν είναι καλά η μαμά σας σήμερα;»

«Έχει χωθεί κάτω απ' το κρεβάτι και δε βγαίνει. Λέει πως φοβάται τον αέρα, δεν αντέχει άλλο να τον ακούει». Ο Τόμι κοίταξε μια το μπολ, μια εμένα. «Λες να 'χει τρελαθεί, Μάτι; Λες να την πάρουν στο άσυλο;»

Σαφώς και ήταν τρελή η Έμι Χάμπαρντ, και ήμουν σίγουρη πως κάποια μέρα θα την έπαιρναν στο άσυλο. Παραλίγο να την πάρουν δυο-τρεις φορές. Μα δεν μπορούσα να τα πω αυτά στον Τόμι.

Ήταν μόλις δώδεκα χρόνων. Καθώς έψαχνα να βρω τα κατάλληλα λόγια, που να μη λένε όμως την αλήθεια εντελώς, αλλά να μην είναι κι εντελώς ψέματα, σκέφτηκα πως η τρέλα δεν είναι όπως την περιγράφουν στα βιβλία. Δεν είναι όπως περιγράφει ο Ντίκενς τη δεσποινίδα Χάβισαμ στις *Μεγάλες προσδοκίες*, καθισμένη στην ερειπωμένη έπαυλή της, όλο κακία και μεγαλοπρέπεια. Δεν είναι ούτε όπως στην *Τζέιν Έιρ*, όπου η γυναίκα του Ρότσεστερ κοπανιέται στη σοφίτα ουρλιάζοντας και τρομάζοντας τους υπηρέτες. Όταν χάνεις τα μυαλά σου, δε σε περιστοιχίζουν κάστρα κι αράχνες κι ασημένια κηροπήγια. Βρίσκεσαι ανάμεσα σε βρόμικα σεντόνια και ξινισμένα γάλατα και σκυλιά που χέζουν στα πατώματα. Η τρέλα είναι η Έμι χωμένη κάτω απ' το κρεβάτι να κλαίει και να τραγουδάει, και τα παιδιά της να προσπαθούν να φτιάξουν σούπα με σαπισμένες πατάτες.

«Να σου πω κάτι, Τομ», λέω τελικά, «υπάρχουν φορές που μου 'ρχεται κι εμένα να κρυφτώ κάτω απ' το κρεβάτι».

«Εσένα, Ματ, δεν μπορώ να σε φανταστώ έτσι. Πότε σου 'ρθε;»

«Στα τέλη του Φλεβάρη. Είχαμε ένα μέτρο χιόνι, θυμάσαι; Πάνω στο ένα μέτρο που είχε ήδη πέσει πριν. Ο αέρας το έφερε στη βεράντα και

μπλοκάρισε την μπροστινή πόρτα. Ούτε την πόρτα του υπόστεγου δεν μπορούσαμε ν' ανοίξουμε. Ο μπαμπάς αναγκάστηκε να βγει απ' το παράθυρο της κουζίνας. Ο αέρας ούρλιαζε κι αλυχτούσε κι εγώ το μόνο που ήθελα ήταν να χωθώ κάπου και να μην ξαναβγώ ποτέ. Όλοι μας νιώθουμε έτσι πού και πού. Η μαμά σου κάνει αυτό που της έρχεται, αυτή είναι η μόνη μας διαφορά. Θα περάσω να τη δω πριν πάω στο σχολείο. Θα δω αν περισσεύει κανένα βάζο κομπόστα και λίγη ζάχαρη σφενδαμιού. Λες να της αρέσουν;»

«Σίγουρα. Σίγουρα. Σ' ευχαριστώ, Μάτι».

Έστειλα τον Τόμι και την Τζένι στο σχολείο, με την ελπίδα πως σαν έφταναν στο σπίτι των Χάμπαρντ θα βρισκα εκεί την κυρία Γουίβερ. Αυτή θα τα κατάφερνε καλύτερα από μένα. Τελείωσα τη λάντζα κοιτάζοντας απ' το παράθυρο τα γυμνά δέντρα και τα καφετιά χωράφια, αναζητώντας λίγο κίτρινο χρώμα ανάμεσα στο χιόνι που υπήρχε ακόμα εδώ κι εκεί. Άμα δεις ανθισμένα φιδόχορτα τον Απρίλη, η άνοιξη θα 'ρθει γρήγορα. Το κρύο και το χιόνι, η βροχή κι η λάσπη με είχαν κουράσει αφάνταστα.

Ο κόσμος εδώ αποκαλεί τούτη την εποχή –τότε που το κελάρι είναι σχεδόν άδειο πια και το μποστάνι δεν έχει φυτευτεί ακόμα– έξι βδομάδες στέρησης. Άλλοτε, όταν ερχόταν ο Μάρτης, εί-

χαμε πάντα χρήματα για ν' αγοράσουμε κρέας, αλεύρι και πατάτες κι ό,τι άλλο χρειαζόμασταν. Άλλα χρόνια, στα τέλη του Νοέμβρη, ο μπαμπάς πήγαινε και δούλευε ξυλοκόπος ψηλά στις λίμνες. Έφευγε μόλις μαζεύαμε το στάρι κι έμενε εκεί όλο το χειμώνα στοιβάζοντας και κουβαλώντας κορμούς κομμένους απ' το καλοκαίρι. Οδηγούσε άλογα ζεμένα σε κάτι μεγάλα επίπεδα έλκηθρα, φορτωμένα ξυλεία ίσαμε δυο μπόγια ψηλά. Τα κατέβαζε απ' τα βουνά, μέσα από παγωμένους δρόμους, βάζοντας όλη του τη δεξιόσύνη για να μην τουμπάρουν μπροστά και σκοτώσουν και τ' άλογα κι εκείνον.

Με τον ερχομό του Μάρτη το χιόνι έλιωνε, οι δρόμοι βούλιαζαν κι ήταν αδύνατον πια να συρθούν πάνω τους τόσο βαριά φορτία. Όσο πλησίαζε το τέλος του μήνα, περιμέναμε κάθε μέρα τον ερχομό του μπαμπά. Ποτέ δεν ξέραμε πότε θα γύριζε ακριβώς. Και πώς. Πάνω σε κάποιο κάρο, αν ήταν τυχερός. Με τα πόδια, αν δεν ήταν. Συχνά, τον ακούγαμε προτού τον δούμε, να τραγουδάει κάποιο καινούργιο τραγούδι που είχε μάθει.

Όλα τα κορίτσια τρέχαμε κοντά του. Ο Λότον ερχόταν περπατώντας. Η μαμά κρατιόταν να μείνει στη βεράντα, να φερθεί με αξιοπρέπεια, μα δεν τα κατάφερε ποτέ. Μόλις της χαμογελούσε ο μπαμπάς, έτρεχε καταπάνω του κλαίγοντας από

χαρά που τον ξανάβλεπε με τα χέρια και τα πόδια του γερά. Εκείνος τέντωνε τα χέρια, της έπιανε με τις χούφτες το πρόσωπο και της σκούπιζε τα δάκρυα με τα βρόμικα δάχτυλά του. Όλοι μας θέλαμε να τον αγκαλιάσουμε, να τον αγγίξουμε, μα δε μας άφηνε. «Μη με πλησιάζετε, είμαι γεμάτος ψείρα», έλεγε. Έβγαζε τα ρούχα του πίσω απ' το σπίτι, τα κατάβρεχε με βενζίνη και τα 'καιγε. Έριχνε βενζίνη ακόμα και στο κεφάλι του, κι ο Λότον του χτένιζε τα μαλλιά να φύγουν οι ψύφιδες ψείρες.

Την ίδια ώρα η μαμά έβραζε νερό και γέμιζε τη μεγάλη τσίγκινη μπανιέρα μας. Κι ύστερα ο μπαμπάς έκανε μπάνιο καταμεσής της κουζίνας – το πρώτο του μπάνιο εδώ και μήνες. Όταν ήταν πια καθαρός, έτρωγε βασιλικά. Χοιρομέρι με παχιά σάλτσα. Πουρέ με βούτυρο να τρέχει ποτάμι πάνω του. Τα τελευταία καλαμπόκια και φασόλια. Ζεστά τραγανά ψωμάκια. Και για επιδόρπιο, γλυκό με τα τελευταία μύρτιλλα που είχαν μείνει στο κελάρι. Ύστερα έβγαζε κι έδινε δώρα σε όλους μας. Πάνω στα δάση δεν υπήρχαν μαγαζιά, αλλά οι πλανόδιοι μικροπωλητές ήξεραν πότε πληρώνονταν οι ξυλοκόποι και πήγαιναν στις κατασκηνώσεις τους. Νά λοιπόν ένας σουγιάς για τον Λότον, κορδέλες και ζαχαρωτά για μας τα κορίτσια. Και για τη μαμά μια ντουζίνα γυάλινα κουμπιά κι ένα

τόπι ύφασμα για να ράψει καινούργιο φουστάνι. Σατέν ίσως, στο χρώμα που έχει το αυγό της τσίχλας. Ή σκοτσέζικο καρό. Ή σμαραγδένια φέλπα. Μια φορά μάλιστα της έφερε ένα μεταξωτό στο χρώμα του κούμαρου. Η μαμά το είχε κρατήσει δίπλα στο πρόσωπό της κοιτάζοντας τον μπαμπά, κι ύστερα το έκρυψε για μήνες. Δεν της πήγαινε η καρδιά να το κόψει. Εκείνο το βράδυ καθόμασταν όλοι στο καθιστικό, γύρω απ' την κοκκινισμένη σόμπα, τρώγαμε τις καραμέλες και τις σοκολάτες που μας είχε φέρει ο μπαμπάς, κι ακούγαμε τις ιστορίες του. Μας έδειχνε τα καινούργια σημάδια που είχε αποκτήσει και μας μιλούσε για τις τρέλες των ανυπότακτων ξυλοκόπων, για το πόσο κακό ήταν το αφεντικό, πόσο άνοστο το φαγητό, τι κασκαρίκες έκαναν στο μάγειρα και τον κακόμοιρο τον μικρό για τα θελήματα. Εκείνες οι βραδιές που γύριζε ο μπαμπάς απ' τα δάση ήταν πιο ωραίες κι από Χριστούγεννα.

Φέτος, δεν είχε πάει στα δάση. Δεν ήθελε να μας αφήσει μόνους. Όμως χωρίς το μισθό του ξυλοκόπου, τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα. Είχε πάει στην Τέταρτη Λίμνη να κόψει πάγο, αλλά τα χρήματα που πήρε ήταν λιγοστά και μας τα 'φαγαν όλα οι φόροι. Εκεί λοιπόν που σκούπιζα τα πιατικά, έλπιζα πως το γεγονός ότι ήμασταν αδέκαροι και θα μέναμε έτσι για αρκετές βδομάδες

ακόμα, μέχρι να έχει γάλα και βούτυρο να πουλήσει ο μπαμπάς, θα τον έκανε να δεχτεί εκείνο που είχα να του πω.

Επιτέλους, τον άκουσα να μπαίνει στο υπόστεγο κι ύστερα στην κουζίνα κουβαλώντας κάτι.

«Αυτή η διαβολεμένη η σκρόφα έφαγε τέσσερα απ' τα γουρουνάκια της», είπε. «Τα 'φαγε όλα εκτός απ' το τελευταίο. Θα το βάλω παρέα με τον Μπάρνι, να ζεσταθεί. Θεέ μου, πώς βρομάει αυτό το σκυλί! Τι έχει φάει;»

«Μπορεί να βρήκε κάτι στην αυλή. Έλα, μπαμπά». Του έβαλα ένα μπολ με χυλό στο τραπέζι, έριξα ζάχαρη και τ' ανακάτωσα. Έχυσα από πάνω το νερωμένο γάλα κι ευχήθηκα να μη ζητήσει κι άλλο.

Κάθισε μπουρινιασμένος. Φαίνεται πως συλλογίόταν τα λεφτά που έχασε απ' τα γουρουνάκια.

«Αυτό το βιβλίο, μεταχειρισμένο, κόστισε της μητέρας σου ένα ολόκληρο δολάριο», είπε νεύοντας προς το λεξικό που είχε μείνει ανοιχτό στο τραπέζι. «Δεν ξόδευε ούτε δεκάρα για τον εαυτό της, κι ύστερα πήγε κι έδωσε ένα ολόκληρο δολάριο. Κρύψ' το πριν γεμίσει λαδιές».

Πήγα το λεξικό πίσω στο καθιστικό κι ύστερα έβαλα στον μπαμπά μια κούπα ζεστό τσάι. Μαύρο και γλυκό, όπως του άρεσε. Κάθισα απέναντί του και κοίταξα τριγύρω. Τις ασπροκόκκινες κα-

ρό κουρτίνες που ήθελαν πλύσιμο. Τις ξεθωριασμένες φωτογραφίες από παλιά ημερολόγια που είχε κολλήσει στους τοίχους η μαμά. Τα ραγισμένα πιάτα και τα κίτρινα λεκανάκια στο ράφι πάνω απ' το νεροχύτη. Το σπασμένο λινόλευοιμ στο πάτωμα. Τη μαύρη μασίνα. Τον Μπάρνι που έγλειφε το γουρουνάκι. Τα κοίταξα όλα, μερικά μάλιστα δυο φορές, προβάροντας από μέσα μου αυτά που θα 'λεγα. Κι εκεί που μάζευα το κουράγιο για ν' ανοίξω το στόμα μου, ο μπαμπάς μίλησε πρώτος.

«Αύριο θα φτιάξω ζάχαρη. Ο χυμός τρέχει ποτάμι απ' τα σφενδάμια. Έχω μαζέψει κιόλας καμιά εκατοστή γαλόνια. Αν περιμένω κι άλλο, θα χαλάσει. Κάνει αφύσικη ζέστη για τέτοια εποχή. Αύριο θα μείνεις στο σπίτι να με βοηθήσεις. Κι οι αδελφές σου επίσης».

«Δεν μπορώ, μπαμπά. Θα μείνω πίσω αν χάσω μια μέρα, και σε λίγο έχω εξετάσεις».

«Μάτι, οι γελάδες δεν τρώνε γράμματα. Πρέπει ν' αγοράσω σανό. Αυτό που μάζεψα το φθινόπωρο κοντεύει να τελειώσει. Ο Φρεντ Μπέκερ δεν κάνει πίστωση, κι έτσι πρέπει να έχω σιρόπι να πουλήσω, για ν' αγοράσω σανό».

Βάλληκα να διαφωνώ, αλλά ο μπαμπάς μού έριξε ένα τέτοιο βλέμμα που μ' έκανε να σταματήσω. Εκείνος σκούπισε το στόμα του με το μανίκι του.

«Είσαι τυχερή που πηγαίνεις σχολείο τέτοια εποχή», είπε. «Σ' αφήνω μόνο και μόνο επειδή η μητέρα σου ήθελε να πάρεις το δίπλωμα. Του χρόνου δε θα πας όμως. Δεν μπορώ να κουμαντάρω μόνος μου το κτήμα».

Κατέβασα τα μάτια. Είχα θυμώσει με τον πατέρα μου που δε μ' άφηνε να πάω σχολείο, έστω και μέρα. Ωστόσο είχε δίκιο. Δεν μπορούσε να κουμαντάρει μόνος ένα κτήμα διακοσίων πενήντα στρεμμάτων. Ευχήθηκα από μέσα μου να ήταν ακόμα χειμώνας και να χιόνιζε νύχτα-μέρα, να μην μπορούσες ούτε να οργώσεις ούτε να σπείρεις, κι εγώ να καθόμουν να διαβάζω και να γράφω εκθέσεις, κι ο μπαμπάς να μην είχε τίποτα να πει. Στρυφνός, συλλογίστηκα. Δύστροπος, τραχύς, αυστηρός. Γάντι του πάει του πατέρα μου. Δε θα τον μαλάκωνα, όσο γλυκό τσάι κι αν του 'βαζα. Πήρα λοιπόν μια βαθιά ανάσα και βούτηξα στα βαθιά.

«Μπαμπά, θέλω να σε ρωτήσω κάτι», είπα, προσπαθώντας να συγκρατηθώ.

«Χμ;» έκανε σηκώνοντας το φρύδι.

«Μπορώ να δουλέψω σ' ένα θέρετρο φέτος; Ή στο ξενοδοχείο Γκλένμορ; Η Άμπι είναι αρκετά μεγάλη για να μαγειρεύει και να φροντίζει τις μικρές. Τη ρώτησα και μου είπε πως θα τα καταφέρει και...»

«Όχι».

«Μα, μπαμπά...»

«Δε χρειάζεται να ψάξεις για δουλειά. Υπάρχει μπόλικη εδώ».

Το Ξερα πως θα ΄λεγε όχι. Τι κάθισα και τον ρώτησα; Κοίταξα τα χέρια μου –κόκκινα, σκασμένα, χέρια γριάς– και είδα τι με περίμενε: ένα ολόκληρο καλοκαίρι όλο σκληρή δουλειά, απλήρωτη. Να μαγειρεύω, να καθαρίζω, να πλένω, να μπαλώνω, να ταΐζω κοτόπουλα και γουρούνια, ν' αρμέγω γελάδες, να χτυπάω βούτυρο, να φτιάχνω σαπούνι, να οργώνω, να φυτεύω, να τσαπίζω, να ξεβοτανίζω, να θερίζω, να λιχνίζω, να ραβδίζω – να κάνω όλα εκείνα που πέφτουν στις πλάτες της μεγαλύτερης σε μια οικογένεια με τέσσερις κόρες, πεθαμένη μητέρα, κι έναν αδελφό που μας κατούρησε και πήγε βαρκαρής στη Διώρυγα ΄Ιρι κι αρνείται να γυρίσει να δουλέψει στο κτήμα, όπου είναι η θέση του.

Μ' έπνιγε η αποθυμιά, κι έτσι έδειξα περισσότερο κουράγιο απ' όσο έπρεπε.

«Μπαμπά, πληρώνουν καλά. Σκεφτόμουν πως θα μπορούσα να κρατήσω λίγα χρήματα για μένα και τα υπόλοιπα να σ' τα δίνω. Ξέρω πως τα ΄χεις ανάγκη».

«Δεν μπορείς να μένεις μόνη σου σ' ένα ξενοδοχείο. Δεν είναι σωστό».

«Μα δε θα είμαι μόνη! Η Έιντα Μπούτσαρντ,

η Φράνσες Χιλ κι η Τζέιν Μάιλι πάνε όλες στο Γκλένμορ. Κι οι Μόρισον που διευθύνουν το ξενοδοχείο είναι καθωσπρέπει άνθρωποι. Θα πάει κι ο Ραλφ Σιμς. Κι ο Μάικ Μπούτσαρντ. Κι ο Γουίβερ».

«Ο Γουίβερ Σμιθ δεν είναι ό,τι καλύτερο».

«Σε παρακαλώ, μπαμπά», ψιθύρισα.

«Όχι, Μάτι, τελεία και παύλα! Σ' αυτά τα τουριστικά ξενοδοχεία πάει κόσμος και κοσμάκης».

Εννοούσε πως πάνε άντρες. Πάντα του με προειδοποιούσε για τους δασόβιους, για τους κυνηγούς που έστηναν παγίδες, για τους οδηγούς και τους τοπογράφους. Για τους μοντέρνους τύπους που ανέβαιναν απ' τη Νέα Υόρκη ή κατέβαιναν απ' το Μόντρεαλ. Για τους ηθοποιούς των θιάσων που έρχονταν απ' τη Γιούτικα, για τους τσιρκολάνους απ' το Όλμπανι και τους χαρτοπαίκτες που έτρεχαν ξοπίσω τους. «Ματίλντα, οι άντρες θέλουν πάντα ένα πράγμα», μου έλεγε. Τη μία και μοναδική φορά που τον ρώτησα «Τι πράγμα;», έφαγα ένα χαστούκι κι ο μπαμπάς μου είπε να μην κάνω την έξυπνη.

Ωστόσο δεν ήταν οι ξένοι άντρες που ενοχλούσαν τον μπαμπά. Αυτό ήταν δικαιολογία. Ήξερε όλους τους ανθρώπους των ξενοδοχείων, ήξερε πως τα περισσότερα απ' αυτά ήταν εντελώς αξιοπρεπή. Τον ενοχλούσε η ιδέα πως θα του έφευγε

άλλο ένα παιδί. Ήθελα να του πω τα επιχειρήματά μου, να τον λογικέψω. Εκείνος όμως είχε σφίξει τα δόντια κι ένα νεύρο έπαιζε στο μάγουλό του. Ο Λότον έκανε συχνά αυτό το νεύρο να χοροπηδάει. Την τελευταία φορά που το έκανε, ο μπαμπάς του έριξε μια μπουνιά, ο Λότον το έβαλε στα πόδια, και κάναμε μήνες να μάθουμε νέα του. Μέχρι που μας έστειλε μια καρτ ποστάλ απ' το Όλμπανι.

Τελείωσα αμίλητη τα πιάτα κι έφυγα για το σπίτι των Χάμπαρντ. Τα πόδια μου ήταν βαριά σαν πέτρες. Ήθελα να βγάλω χρήματα. Απελπισμένα. Είχα ένα σχέδιο. Όνειρο μάλλον παρά σχέδιο, και το Γκλένμορ αποτελούσε απλώς ένα μέρος του. Εκείνη τη στιγμή όμως δεν είχα και πολλές ελπίδες για την πραγματοποίησή του. Αφού ο μπαμπάς έλεγε όχι για το Γκλένμορ, που ήταν λίγα χιλιόμετρα πιο πάνω, τι στην ευχή θα 'λεγε για τη Νέα Υόρκη;